ՏԱՍՆ ԵՒ ՀԻՆԳԵՐՈՐԴ ՏԱՐԻ

ՄՇԱԿ

Տարեկան գինը 10 րուբլի, կէս տարվանը 6 րուբլի:
Առանձին համարները 7 կոպէկով:
Թիֆլիսում գրվում են միմիայն խմբագրատան մէջ:
Մեր հասցէն. Тифлисъ. Редакція «Мшакъ».
կամ Tiflis. Rédaction «Mschak».

Խմբագրութիւնը բաց է առաւօտեան 10—2 ժամ
(Բացի կիրակի և տօն օրերից):
Յայտարարութիւնը ընդունվում է ամեն լեզուով:
Յայտարարութիւնների համար վճարում են
իւրաքանչիւր բառին 2 կոպէկ:

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

ՆԵՐՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ. Գաղթականութեան հարցը և մամուլը. Նամակ Նուխուց. Նամակ Բագուից. Ներքին լուրեր.—ԱՐՏԱՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ. Եւրոպական պետութիւնները և Բօլղարիան. Տեղեկութիւններ Թիւրքաց Հայաստանից. Արտաքին լուրեր.—ԽԱՌՆ ԼՈՒՐԵՐ.—ՀԵՌԱԳԻՐՆԵՐ.—ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ. — ԲԱՆԱՍԻՐԱԿԱՆ. Նամակ Շվէյցարիայից.

ՆԵՐՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

ԳԱՂԹԱԿԱՆՈՒԹԵԱՆ ՀԱՐՑԸ ԵՒ ՄԱՄՈՒԼԸ

—

Դէպի հեռու քաղաքներ և երկիրներ գաղթելու ձգտումը օրից օր զարգանում է մեր ժողովրդի մէջ, և նա թողնելով իր ծննդավայրը, իր բնիկ հայրենիքը, հեռանում, գնում է դէպի օտար տեղեր՝ գործ գտնելու, փող վաստակելու համար: Մեծ քաղաքները լցվում են հայ պանդուխտներով. հայրական օ ջ ա խ ի ց հեռացող հայը առանց որ և է սոսկումի անցնում է երկիրներ և ծովեր, և այսօր հայ պանդխտութեան մի ծայրը անցնելով Պօլիսը, հասել է Ամերիկա և Նեղոսի աւազոտ ափերը, իսկ միւս ծայրը Ամու-Դարիան ու Սիր-Դարիան անցնելով՝ հասել է մինչև Հնդկաստանի խորքերը: Հայրենիքը դատարկվում է հարազատ ժողովրդից, իսկ հեռաւոր մեծ քաղաքների կեղտոտ ք ա ր ա վ ա ն ս ա ր ա ն ե ր ը և խ ա ն ե ր ը լցվում են համալներով, մշակներով, բանուորներով և թափառաշրջիկ վաճառականներով....

Ինչով բացատրել այդ տխուր երևոյթը, որտեղ և ինչի մէջ պէտք է որոնել այդ վտանգաւոր գաղթական հոսանքի պատճառները և բացատրութիւնը:

Դորա գլխաւոր և առաջին պատճառը անկասկած տնտեսական այն նեղ և ծանր վիճակն է, որը ստիպում է խաղաղ գեղջուկին թողնել իր տուն ու տեղը, թողնել իր ընտանիքը և երեխաներին՝ և հեռու քաղաքներ գնալ, փող վաստակելու, որպէս զի կարողանայ ընտանիքը սովից ազատել, որպէս զի կարողանայ ազատվել անխիղճ պարտատիրոջ ձեռքից և այլն: Սակայն այդ գաղթականութիւնը ունի մի երկրորդ պատճառ էլ, որը թէև չունի առաջինի չափ ծանրակշիռ նշանակութիւն, բայց որը սաստկացնում և անվերջանալի է դարձնում այդ գաղթականութիւնը. այդ այն ձգտումն է, որ արմատացել է մեր ժողովրդի մէջ, և որի շնորհիւ նա հեշտութեամբ կարողանում է բաժանվել իր ծննդավայրից, և հեռու քաղաքներում ու երկիրներում իր տարիներով մաշում է իբրև թէ փող աշխատելու համար, այդ այն ձգտումն է, որով հայը վազում է դէպի շուտով հարստանալը....

Գաղթականութեան և պանդխտութեան այդ ձգտումը տնտեսական և կենսական ուրիշ աննպաստ պայմանների հետ միանալով՝ այսօր խախտում է ժողովրդի գոյութեան հիմունքները, զրկելով նրան այդ գոյութեան շատ ֆակտօրներից:

Այդ ցաւալի երևոյթի վնասակար կողմերը և վտանգաւոր հետևանքները յայտնի են: Մնում է միայն խորհել այն միջոցների մասին, որոնցով կարելի է, եթէ ոչ միանգամայն խեղդել, ոչնչացնել այդ գաղթականական հոսանքը, գէթ թուլացնել նրան այն չափով, որ չափով որ այդ կարելի է այժմեան պայմանների մէջ: Հասկանալի է, որ եթէ այդ գաղթականութիւնը ունի իր արմատական-տնտեսական խոր պատճառները, ուրեմն դորա առաջը առնելու համար էլ պէտք է իրագործել մի շարք այնպիսի ծրագիրներ, որոնք կարող լինէին առաջ բերել տնտեսական և կենսական արմատական և աւելի կանոնաւոր պայմաններ: Դա մի այնպիսի հարց է, որը շօշափում է մեր ժողովրդի կեանքի շատ կողմերը, և որը իրագործելու համար հարկաւոր են շատ միջոցներ և երկար տարիներ:

Ուրիշ բան է կռւել այն վնասակար ձգտման դէմ, որը արմատացել է ժողովրդի մէջ, և որը, ինչպէս վերն էլ ասեցինք, սաստկացնում և զարգացնում է այդ տնտեսական քայքայումը և այդ վտանգաւոր հոսանքը:

Բայց ինչ միջոցներով կարելի է մաքառել դորա դէմ,—ահա հարցը:—Դորա դէմ մաքառելու շատ միջոցներ կան,—բայց մենք մի քանի խօսք կասենք այս անգամ միայն այն դերի մասին, որը կարող է և պէտք է կատարի մ ա մ ո ւ լ ը այս գործում:

Ում որ պատահել է լինել ժողովրդի զանազան շրջաններում, և խօսել օտարութիւն գնացողների հետ, նա անկասկած գիտէ, թէ ինչպիսի գեղեցիկ գոյներով են նկարագրում նոքա իրանց համար այդ օտարութիւնը, որտեղ երևակայում են ունենալ փափուկ կեանք, փողի անսպառելի աղբիւրներ, փայլուն ապագայ և այլն: Ում որ պատահել է խօսել պանդխտութիւնից հայրենիք վերադարձող մշակի, համալի, և թափառաշրջիկ վաճառականի հետ, նա անկասկած շատ լաւ գիտէ, թէ որքան մեծ սոսկումով է խօսում տարիներով օտարութեան մէջ մաշված մարդը՝ իր պանդխտական կեանքի մասին, գիտէ թէ որքան բուռն կերպով նա անիծում է այն օրը, երբ թողեց հայրական օջախը և գնաց դէպի հեռու և անծանօթ երկիրները: Դոքա երկու միմեանց հակառակ պատկերներ են:

Եւ այդ երկու միմեանց հակասող պատկերները միանգամայն ճիշտ և բնական են.—բաւական է միայն յիշել օտարութիւն գնացողի վարած դժուար և անտանելի կեանքը, բաւական է յիշել այն մի շարք հոգեկան տանջանքները, որոնց ենթարկվում է պանդուխտը՝ յիշելով իր ծնողներին, իր ընտանիքը, վերջապէս յիշելով որ նա վերադառնում է դատարկ գրպանով և մաշված դէմքով և այն ժամանակ հասկանալի կը լինի, թէ ինչու այն մարդիկ, որոնք ուրախութեամբ և հրճուանքով դիմում էին դէպի օտարութիւն, վերադառնում են յուսահատ, հիասթափված, մաշված և թուլացած:

Դա մի անհերքելի իրողութիւն է: Եւ ահա հէնց այդ անհերքելի իրողութիւնը պէտք է ձեռք առնել, որպէս զի կարելի լինի թուլացնել այն ձըգտումը, որ ունի հայը դէպի գաղթականութիւնը: Պէտք է ժողովրդի առաջ դնել օտարութեան իսկական—տխուր պատկերը, իր բոլոր ծանր կողմերով և աւելի ծանր հետևանքներով: Եւ այդ բանը կարող է անել մ ա մ ո ւ լ ը: Մամուլի պարտաւորութիւնն է հանել ժողովրդի միջից այն սխալ և թիւր հասկացողութիւնը՝ թէ «միայն օտարութեան մէջ կարելի է ձեռք բերել ապրուստի ապահովութիւնը»: Բայց ինչ է արել մեր մամուլը: Ինչպէս է նայել նա այդ հարցի վրա: Արդեօք մեր մամուլը զբաղվել է տարիների ընթացքում այդ հարցով: Շատ քիչ:—Ցոյց տուէք գէթ մի քանի հատ գրքեր, որոնք ծառայէին այդ նըպատակին. ցոյց տուէք մի քանի գրքեր, որ կարելի լինէր ժողովրդի ձեռքը տալ նրան. «Ահա կարդա, տես թէ ինչ դառն կեանք է սպասում քեզ կամ քո որդուն օտարութեան մէջ, որտեղ դու մեղր և կարագ ես երևակայում»: Ցոյց տուեցէք մի դէպք, երբ նախապատրաստած կերպով պրօպագանդա արված լինէր ամբողջ հայ մամուլի մէջ այս վնասակար ձգտման դէմ: Ընդհակառակը, շատ անգամ մեր մամուլի մէջ արծարծել են հրապարակաւ այն միտքը, որ «հայի փրկութիւնը փողի մէջն է, իսկ այդ փողն էլ կարելի է ձեռք բերել միայն վաճառականութեամբ»: Շատ անգամ հրապարակաւ հրաւէրք են կարդացել հայ ժողովրդին մի կողմ գցել բ ա հ ը և գ ո ւ թ ա ն ը, և ա ր շ ի ն ը վերցնել փող դիզելու համար, կամ Ամերիկա և կամ ուրիշ երկիր գաղթել հարստանալու համար: Այո, մեր մամուլը, ոչ թէ միայն չէ աշխատել, չէ ձգտել կռւել այդ վնասակար ձըգտման դէմ, այլ և նոյն իսկ ինքը իր յայտնած սխալ մտքերով աւելի է արմատացրել ժողովրդի մէջ այն, ինչ որ մասամբ արդէն գոյութիւն ունէր: Այդպիսով մամուլը փոխանակ արգելք լինելու, կողմնակի կերպով էլ զարգացրել է գաղթականութեան ձգտումը:

Եւ այժմ, երբ այդ գաղթականութեան հոսանքը կատաղի կերպով դուրս է քշում ժողովրդին և տանում դէպի հեռու երկիրներ, գցելով նրան կորստեան մէջ, ամենքն էլ ցաւում են, ամենքն էլ սարսափում են՝ յիշելով դորա հետևանքները...

Խ. Մ.

ՆԱՄԱԿ ՆՈՒԽՈՒՑ

—

Օգոստոսի 21-ին

Վերջին չաբաթները մեզանում չարունակ տեղի են ունենում նշանադրութիւններ և հարսանիքներ: Հարսնացուներից մի քանիսը բերվել են օտար քաղաքներից՝ Գանձակից, Շուշուց, Թիֆլիսից, մի երևոյթ, որ ակամայ ուշադրութիւն է գրաւում:

Նուխին հ ա ս ա ծ աղջիկներով հարուստ է: Հասածների մեծագոյն մասը, տեղական ճաշակի համեմատ, արդէն մօտ է մառաղահասութեան կորցնելուն. այս այն ստիճանն է, որը ծնողներին խիստ զբաղեցնում է, տա ու ձեռք է գցում: Վերջիններս իբրև թէ ծնողական պարտականութիւնով զգացված, ոչ մի միջոց չեն խնայում իրանց այդ անմեղ զոհերին նաղդելու, գլխից ռ ա դ անելու համար.... Սակայն իզուր. որովհետև անհամեմատ սակաւ է ամուսնանալ ցանկացող երիտասարդների քանակութիւնը:

Հասարակ դասակարգի մէջ երկու կողմի ամուսնանալ ցանկացողների տարբերութիւնը այնքան մեծ չէ, որքան միջին և բարձր դասակարգերում: Օրավարձ մշակը, ամսական 7—8 րուբլի վաստակող բանւորը, 5—6 րուբլի ստացող ծառան երկար մտածել չը գիտեն. ամուսնանում են, երբ ցանկանում են: «Աստուած իր ստեղծածին չի կորցնի. մարդուս Աստուած ստեղծելով՝ ռ ո ւ զ ղ ն էլ հետն է ստեղծում. ում է քաղցած մեռել, որ մենք մեռնենք»: Ահա այդպիսիները՝ հաւատը իրանց առաջնորդ ունենալով՝ ապագայի մասին խորհելը սպարդիւն և մինչև անգամ մեղք են համարում.... Միջին և բարձր դասակարգերում այդպէս չէ. նրանք երկար ու բարակ խորհում են այս մասին, թէև խորհածները նիւթա-

---

ԲԱՆԱՍԻՐԱԿԱՆ

ՆԱՄԱԿ ՇՎԷՅՑԱՐԻԱՅԻՑ

—

Ժընէվ, 10 օգոստոսի

Ինչպէս յայտնի է Շվէյցարիան Եւրօպայի այն երկիրներիցն է, որը արտաքին պատերազմող քաղաքականութեան մէջ չէզոք դիրք ընդունելով, ժողովուրդների խաղաղութեան պաշտպանն է և խաղաղութեան մէջ է որոնում իր ներքին կեանքի զարգացման սկզբնական և գլխաւոր պայմանը:

Այդ պատճառով այս փոքրիկ երկիրը՝ հաւատարիմ իր նշանաբանին, հրաւէր է կարդում նաև ուրիշ ժողովուրդներին, սիրոյ, միութեան և խաղաղութեան դրօշակը ընդունել քաղաքակրթութեան միջոց, հեռու մնալ արհաւիրքներից և ժողովուրդին չարիքներ հասցնող ցնցումներից և որ ամենագլխաւորն է, գործել միմիայն ի նպաստ ժողովուրդների ներքին կեանքի բարօրութեան.... Մենք չենք տեսնում Շվէյցարիայում ամրոցներ և բերդեր և այլ այսպիսի հիմնարկութիւններ բազմացնելու ձգտումը, այլ դրանց փոխանակ ճեմարաններ և կրթարաններ. բազմատեսակ դպրոցներ սփռված են երկրի մէջ:

Իսկ զօրք ասած բան, մշտական զօրք գոյութիւն չունի ամենևին այստեղ: Իւրաքանչիւր շվէյցարացի երիտասարդ արդարև պարտաւոր էլ 20 տարեկանից մինչև 44 տարին ծառայել, բայց ինչ ծառայութիւն. տարին 5—6 շաբաթ միայն պիտի նուիրէ զինուորական ծառայութեան, այն է երբեմն իրանից է կախված տարվայ մէջ որ ժամանակի ընտրութիւնը, որպէս զի իր գործերին վնաս, խանգարմունք չը լինի. օրինակ, ուսանողը յարմար է գտնում ամառը արձակուրդներին ծառայելու դասախօսութիւններից չը զրկվելու համար: Չէ պատահում, որ մէկը ամեն տարի յաջորդաբար ծառայէ 6 շաբաթ, այլ հազիւ 2—3 տարին միանգամ: Ի՞նչ պիտի սովորի այս 6 շաբաթում, կը հարցնի ընթերցողը. ըստ երևոյթին ի հարկէ, շատ քիչ բան, եթէ միայն այդ լինի:

Ֆեդերական կառավարութիւնը պարտաւոր է իր հաշւով և ծախսով պահելու զօրախմբեր միմիայն 6 շաբաթ. այստեղ ընդհանուր զինուորական վարժութիւնները եռանդով անցնելուց յետոյ, այնուհետև զինուորը ազատ է. նա ուսուցիչ է, բանւոր է, արհեստաւոր է, ուսանող է, և իբրև ազատ քաղաքացի իր հոգսերն ունի, հասարակական և ընտանեկան պարտքեր ու գործեր ունի կատարելու: Բայց քաղաքացի և միանգամայն հայրենիքի զինուոր, նա մնում է միշտ զինուոր իր ամբողջ կեանքի ընթացքում:

Շվէյցարիայում գոյութիւն ունեն բազմաթիւ հրացանաձիգ ընկերութիւններ, մարմնամարզական և այլ այսպիսի հիմնարկութիւններ, որտեղ իւրաքանչիւր քաղաքացին իր բարոյական պարտքն է զգում սպառ միջոցներին շարունակել կատարելագործելու զինուորական արհեստը. ամբողջ Շվէյցարիայի ժողովուրդը պատրաստ է սաղ կանգնել իր ազատութիւններին սպառնացող վտանգների դէմ, կռւել մինչև մահ այն ազատ կարգերի համար, որ շատ ծանր, արիւնաշաղախ զոհողութիւններով է ձեռք բերել....

Չը նայելով որ մեծ քաղաքակիրթ երկիրներ շրջապատում են Շվէյցարիային, բայց և այնպէս կօնֆեդերացիան վտանգութիւն չունի բոլորովին Եւրօպայի դիպլօմատիայի ամբութեան վրա և ակամայ, կարելի է ասել ստիպված, անում է համեմատաբար այն չնչին և աննշան ծախսերը զօրական պիտոյքների վրա, ինչ որ ուրիշ պետութիւնների մէջ առասպելական թւերին է հասնում: Մշտական զօրք չը կայ, ինչպէս և չը կայ ընդհանրապէս միլիտարիզմ, բառի բուն նշանակութեամբ. Շվէյցարիան ուրախ կը լինէր իր արած այդ թեթև, ակամայ ծախսերն էլ ծառայեցնել ժողովրդի պէտքերին: Վերջին համեմատական ստատիստիկայից երևում է, որ չը կայ Եւրօպայում մի այնպիսի երկիր, որ այնքան շատ ծախս ունենար կրթութեան և գիտութեան վրա և այնքան քիչ ծախս զօրքի և զօրանոցների վրա, ինչպէս Շվէյցարիան:

Գալով այժմ ֆեդերական հրացանաձգութեան ալմբալիս, նշանաւոր տօնախմբութեան, որի ընդհանուր նշանակութեան մասին առաջին նամակով խոստացել էի խօսելու, շտապում եմ այժմ կատարելու խոստումս:

Ինչպէս փոքր ինչ վերև յիշեցի, շվէյցարացին իր վեց շաբաթ զինուորական ծառայութիւնից յետոյ ազատ է շարունակելու, զինուորական հմտութեան մէջ կատարելագործվելու համար անդամ գրվել այս ինչ կամ այն ինչ հրացանաձիգ կամ զինավարժական ընկերութեան: Տիր ֆեդերալը, որ ընդհանուր Շվէյցարիայի ժողովրդական տօնի բնաւորութիւնն է կրում, մասամբ կարելի է ասել, ունի նոյն նշանակութիւնը.—զարգացնել միցութեան շնորհիւ ճարպկութիւն և աջողակութիւն քաղաքացի զինուորների մէջ. ֆեդերական հրացանաձգութիւնը Շվէյցարիայի բոլոր հրացանաձիգ և զինախաղական ընկերութիւնների համաժողովն և տեսակցութեան հանդիսատօնն է: Բայց որովհետև միայն այդ ընկերութիւնները չեն, այլ մասնակցում են այս տօնախմբութեան ամենքը՝ բանւորը, արհեստաւորը, պրօֆեսօրը, ուսանողը, վարչութիւնները, նոյնպէս և օտարները, ուստի այս անմեղ ժողովրդական զուարճութեան տակ ծածկված է մի այլ գաղափար, մի աւելի լայն նպատակ.

կան ապահովութեան սահմանից երբէք չէ դուրս գալիս։ Այս երկու դասակարգերում տեղի ունեցող ընդհանուր երևոյթը այն է, որ իրանց աղջիկներին չեն ուզում տալ հասարակ դասակարգին պատկանող երիտասարդներին, իսկ իրանց՝ այդ դասակարգերին պատկանող երիտասարդները լայեղ չեն անում իրանց դասակարգերի աղջկերանց հետ ամուսնանալ. դրանք ձգտում են դէպի բարձր, կրթված, ուսումնական աղջիկներ են ուզում. այս իսկ պատճառով էլ դրանք օտար քաղաքներ են դիմում, և իրանց բաղձանքին հասած են լինում՝ երբ մօցիքուլների միջոցով մի քանի օրվայ ընթացքում կարողանում են միանգամայն անծանօթ աղջկան իրանց կեանքի ընկեր դարձնել։

Այո, ուսումնական, կրթված աղջիկ ունենալու ցանկութիւնը մեզանում մօդայի կերպարանք է ստացել։ Եւ ճիշդ մօդայի. «ինձ գաղափարակից է հարկաւոր, ինձ կեանքի ընկեր է պէտք»—գոչում է իւրաքանչիւր փոքր ի շատէ կարդալ, գըրել իմացող երիտասարդ, երբ ամուսնութեան վերաբերեալ խօսք է լինում։ Սակայն, տարաբաղդաբար, իրականութեան մէջ ընդհակառակն է նկատւում։ Ճշմարիտ է, նախ քան ամուսնանալը պնդում, վիճում են, թէ կինը իր ամուսնու ընկերը պիտի լինի ամէն բանի մէջ, թէ նա պիտի յարգվի, սիրվի իբրև մարդ, իբրև կեանքի ընկեր, թէ նա իրան ստորադրեալ չը պիտի համարէ ամուսնուն, թէ նա յարգելով, սիրելով իր ամուսնուն, պիտի յարգէ և սիրէ իր անհատական իրաւունքները և պիտի ապրէ գիտակցաբար և ոչ թէ խաղալիք դառնայ ամուսնու քմահաճութիւններին և այլն և այլն։

Բայց հէնց որ ամուսնանում են, բոլորովին ուրիշ մարդիկ են դառնում։ Դոքա ոչ միայն մոռանում են կնոջ մարդկային արժանաւորութիւնները և իրաւունքները, այլ և նրանց միանգամայն իրանց սեպհականութիւն են համարում։ Դրանից յետոյ կինը այլ ևս չէ կարող ազատ կերպով խօսել ուրիշների հետ, չէ կարող ազատ յարաբերութիւն ունենալ արտաքին աշխարհի հետ. նա փակվում է տան չորս պատերի մէջ։ Թէկուզ այդ կանայք լինեն կրթված, զարգացած, այնու ամենայնիւ առանց ամուսինների ոչ իրաւունք ունեն մարդ ընդունել և ոչ տանից դուրս գալ։ Ամուսինները, թէկուզ գաղափարակից փնտռող ամուսինները, իրանց զբաղմունքները ունեն. առաւօտները դուրս են գնում, իրիկնադէմերին և կամ երեկոյեանները տուն վերադառնում։ Կանայք ամբողջ ժամանակ մնում են սկեսուրների, սկեսրայրերի, քոյրերի խնամատարութեան ներքոյ։ Վերջիններս ունեն իրանց միջնադարեան պահանջները. հին կեանքի ազդեցութեան տակ կազմակերպած այդ արարածները անկարող են լինում իւրաքանչիւր նորութեան հետ հաշտ ապրել. դոքա ունեն ապրուստի որոշեալ սահմանափակ եղանակ, որից շեղվելը յանցանք է համարվում։ Դէսից դէնից Փրազներ ժողոված երիտասարդը հնազանդվում է ծնողների ապրուստի եղանակին. նա այլապէս վարվել չէ կարող, որովհետև այդ պահանջում է հ ա ս ա ր ա կ ա կ ա ն կ ա ր ծ ի ք ը…

Եւ ահա այս ինքնուրոյն մտածողութիւնից զուրկ արարածները, հասարակական կարծիքի այդ հլու հպատակները դեռ յանդգնում էլ են գաղափարի մասին խօսել, կրթված, ուսում առած կին ունենալու ցանկութիւն յայտնել, Նուխու պարկեշտասուն աղջիկներին չը հաւանել….

Բ.

ՆԱՄԱԿ ԲԱԳՈՒԻՑ

Օգոստոսի 20-ին

Գրում եմ ձեզ այն տպաւորութեան տակ՝ թէ վաղը չէ միւս օր՝ մենք էլ կը սկսենք խեղդվել այն նաւթային ծովի մէջ՝ որ շրջապատած է մեր բնակարանն ու երկաթուղու կայարանը։

Ամսիս վեցից սկսած մինչև 18-ը հարաւային, [illegible], բայց տօթաբեր քամիների ազդեցութեան տակ կատարելապէս ճնշված, թուլացած տապակվում էինք, այնքան չոր ու տաք էր օդը։ Ամբողջ ամառվայ ընթացքում այսպիսի անտանելի օրերի չենք հանդիպել։ Աւելացրէք սրա վրա և մեր ամէն մի քայլափոխում պատահած լճակների, առուակների թանձր ու թեթև նաւթի ծանր հոտը, մանաւանդ «Հանքային ընկերութեան» ֆօնտանի արտավիժած թարմ գազախառն նաւթի հոտը, և կունենաք մի կարճ ու պարզ գաղափար Բալախանի տաքութեան մասին, չը նայելով որ Բալախանը աւելի բարձր դիրք ունի, քան թէ Բագուն, որ ամառ ժամանակ ներկայացնում է կատարեալ դժոխք։ Ամսիս 18-ից բարձրացաւ հիւսիսային թեթև քամի և մենք քիչ ազատ շունչ քաշել սկսեցինք։

Նախընթաց նամակումս, ի միջի այլոց, հարևանցօրէն (ըստ որում չէինք կարծում որ այսքան աւերիչ կերպարանք պիտի ստանար) յիշել էի վերոյիշեալ ֆօնտանի մասին, որի վրա կենտրոնացրած է այժմ համարեա բոլոր նաւթարդիւնագործների ուշադրութիւնը իբրև պատճառ ընդհանուր և անսպասելի տագնապի. ուստի աւելորդ չեմ համարում մի փոքր ընդարձակ տեղեկութիւն տալ ձեր ընթերցողներին նոյն իսկ այդ ֆօնտանի մասին, որ իր տեսակի մէջ, իրաւամբ միակը կարող է համարվել։ Այսօր, ուղիղ 21 օր է, որ ամենակատաղի կերպով խփում է այդ հորը 114 և ըստ ոմանց 117 սաժէն խորութիւնից՝ 35—40 սաժէն բարձրութեամբ, հորի բերանից (шахта) հաշւելով։

Նա տեսանելի է և Բագւում, որ մեզանից 12 վերստ հեռաւորութեան վրա է։ Արտավիժած նաւթի քանակութիւնը օրական հաշված է 250—300 հազար պուդ. ուրեմն նա մինչև օրս արտավիժել է 6,000,000 պուդ։ Այլ և ամբարելու տեղ չը կայ. այդ պատճառով նաւթի գետակները երկու կողմից թողված են երկաթուղու կայարանի շուրջը գտնվող երեք լճակների մէջ, որտեղից նա հոսում է Սաբունչի գիւղի միջով դէպի Ռամանի գիւղի մեծ լիճը. իսկ այնտեղ այրվում է իբրև անօգուտ բան։ Կատարեալ յուսահատութեան մէջ են հարևան հորատէրերը, որոնց վնասը առ այժմ անյայտ է։ Ոչ պակաս վնասված են և ֆօնտանի տէր հանքային ինժեներները։ Օրվայ խնդիրն է նաւթարդիւնագործների մէջ թէ ինչ կերպով կանոնաւորել (урегулировать) կատաղի հոսանքը. կանոնաւորել նշանակում է՝ տալ հոսանքին այնպիսի մի ուղղութիւն՝ որ հարևանները զգալի վնասից զերծ լինելուց զատ, չը վնասվի նոյն ինքն ֆօնտանի տէրը և նաւթը բարձր խփվելով, չը ցրուի այս ու այն կողմ օդի հոսանքով։ Այդ ուղղութիւնը հոսանքի հորի բերանին անմիջապէս կից կափարիչի (колпакъ) շնորհով ստացած թէք դրութիւնն է, որ ահա 20 օր է չեն կարողանում տալ, սաստիկ ուժեղ լինելու պատճառով։ Կափարիչը հէնց ֆօնտանի սկզբում փչացաւ իսպառ, այնուհետև դուրս նետվեց մի խողովակ, յետոյ փորձեցին երկաթեայ թախտ կապել բերանից, հորի բերանից երկու սաժէն բարձրութեամբ, որպէս զի նաւթը բարձր չը խփի։—Այդ էլ վեց ժամ դիմադրելուց յետոյ ծակվեց և նաւթի հոսանքին ազատ ճանապարհ տուեց դէպի բարձր։ Փորձեցին 25—30 պուդանոց քարերով ծածկել,—դրա հետևանքն էլ այն եղաւ, որ քիչ էր մնացել՝ որ նոյն իսկ հորատէրը պիտի ջախջախվէր հոսանքով դէպի բարձր նետված քարերից մէկով։ Փորձել էին կամենում խցանով (пробка) փակել—սակայն հորատիրոջ այն խօսքը թէ այնուհետև ինքն հորը կարող է փչանալ, վերջ տուաւ այդ փորձին, որ, ինչպէս ասում են, անշուշտ պիտի յաջողվէր։ Օտարոտի և միանգամայն անհասկանալի չէ արդեօք՝ այսքան վնասներ պատճառելուց յետոյ էլ մտածել թէ մի գուցէ հորը փչանայ։ Աւելի լաւ չէ՞ մի հոր փչանայ, քան թէ 20 հորեր ապարդիւն անցնեն։ Այսքան երկար արտավիժելու ու վնասների պատճառը վերոյիշեալ խօսքի մէջ չը պէտք որոնել արդեօք։ Համապատասխան չէ՞ին արդեօք բոլոր միջոցները, որ գործ դրին յարգելի ինժեներները հոսանքը կանոնաւորել կեղծելով, այն նախադասութեան՝ թէ հորը պէտք է չը փչանայ։

Եւ այս ամենը կարծես պարզաբանելու համար վերջերին, գերմաններով ուղեցին կանոնաւորել հոսանքը (փակելու համար խօսք լինել էլ չէր կարող) որ 2 ժամվայ ընթացքում ծակեց և բարձր դէպի երկինք սկսեց նետել։

Հորը այժմ թողված է իր կամքին և կարծէք նրա համար՝ որ վնասվող հորատէրերը երբեմն երբեմն գան նայեն այդ հրէշին և հաշւեն իրանց վնասները, գլուխները ցնցելով։ Այս մասին շատ խօսեց և խօսում է տեղական «Каспій» լրագիրը, սակայն ինչպէս «ձայն բարբառոյ անապատի»։

Ահագին տարածութիւն ապականված է նաւթով, եղած չեղած աղքատ բուսականութիւնն էլ բոլորովին ծածկվել է աւազով, նաւթով, ինչպէս պ. Ծատուրեանի տները, պ. Տէր-Յակոբեանի տունը, տեսակ տեսակ գործքերով լի մթերանոց—արհեստանոցը, և երկու հորեր։ Եթէ ֆօնտանից առաջ առհասարակ անտանելի էր անցուդարձը հորերի արանքներով, այժմ բոլորովին գրեթէ անհնարին է։ Մօտիկ կաթսատնակները բոլորը կընքված են ոստիկանական կնքով, որ կրակ վառող չը լինի։ Տեղիս ստուար ֆիրմաների ներկայացուցիչների խնդիրքին համաձայն (իրանց հաշուին) պ. Նահանգապետը նշանակել է հորի շուրջը 30 կօզակ—պահապաններ, որ մի գուցէ հրդեհ պատահի։ Պահապանների վարձի մի մասը, ինչպէս լսում ենք, բարդվում է մանր ֆիրմաների վզին, որոնք առանց այն էլ ճնշված են իրանց կրած զգալի հարուածներով, և դեռ պիտի կրեն, քանի կենդանի է հրէշ ֆօնտանը։ Բնական է՝ ուժը ստուարի կողմն է միշտ։

Նկատելի է ընդհանուր ուժով գործելու ձըգտման պակասութիւնը ամեհի ֆօնտանի դէմ, որ շարունակում է իր աւերմունքը, միանգամ ևս ցոյց տալով թէ՝ որքան գիտութիւնը ընդհանրութեանը մատչելի չը լինելով, տակաւին անզօր է բնութեան այս ուժի առաջ ևս։ Մեր դրութիւնը անտանելի է, բառի բուն նշանակութեամբ։ Սակայն ինչ են մտածում մեր համալսարանական գիտութեամբ օժտված հանքային ինժեներները։ Ընդհանրութիւնը տալիս է նրանց այն փայլուն դրութիւնը աշխարհի մէջ,—երևի այն պայմանով՝ որ այսօր անձնականը ընդհանուրից գերադասեն։ Սոքա մի շարք խրոզութիւններ են, որոնց ազդեցութեան տակ ճնշվում է մեր առանց այն էլ աննախանձելի կեանքը Բալախանում։

Շ.

ՆԵՐՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

Պարսկաստանից մասնաւոր նամակով մեզ գըրում են հետևեալը. «Յուլիսի 9-ին Սալմաստում վախճանվեցաւ խօջա Մահտեսի-Մանասէրեանը, որի մահը մեծ վիշտ պատճառեց ոչ թէ միայն տեղացի հայերին, այլ և պարսիկներին։ Հանգուցեալը յայտնի վաճառական էր, և իր գործերով գրաւել էր ժողովրդի համակրութիւնը և յարգանքը։ Նա շատ և շատ անգամ պաշտպանել է թոյլերին կառավարութեան պաշտօնեաների բռնութիւններից և զանազան վաշխառուների հարստահարութիւններից։ Հանգուցեալը կատարել է զանազան բարեգործութիւններ. նա իր հաշւով վերանորոգեց իր ծննդավայր գիւղի ուսումնարանի շինութիւնը։ Նորոգել տուեց գիւղի եկեղեցու բակում կառուցված շինութիւնը, որը ծառայում է իբրև առաջնորդարան թեմի առաջնորդի համար։ Բացի դրանից նորոգեց գիւղի մեծ կամուրջը, և իր սեփական հաշւով մի քանի նոր առուներ անցկացրեց։ Հանգուցեալը մի ժողովրդական ազնիւ և օգտաւէտ մարդու համակրելի տիպ էր, և այդ պատճառով նրա մահը շատ զգալի է իր հայրենակիցների համար»։

—

Ամսիս 24-ին Կ. Պօլսից Թիֆլիս հասաւ Մաղաքիա եպիսկոպոս Օրմանեան, Կարինի վիճակի նախկին առաջնորդը։ Օրմանեան եպիսկոպոսը Էջմիածին պէտք է գնայ, ինչպէս յայտնի է, Գէորգեան ճեմարանում աստուածաբանութեան ուսուցչի պաշտօնը վարելու համար։

—

Թիֆլիսի գիմնազիաներում, պրօգիմնազիաներում և ուրիշ կառավարչական դպրոցներում արդէն սկսվել են աշակերտների և աշակերտուհիների ընդունելութիւնները։ Մի կողմից պատրաստականների փակվելը, իսկ միւս կողմից առհասա-

---

—ստեղծել համերաշխութիւն համաքաղաքացիների մէջ. մի ընդհանուր կամարի տակ համախմբվելով և մի երկու շաբաթ քաղցր, զուարճալի օրեր անցկացնելով, հաշտութեան ձեռք մեկնել միմեանց և դէպի օտարները, կապվել եղբայրական և ընկերական սերտ շաղկապով…. Աւելացնենք նաև, որ Շվէյցարիան առաջինը թաղեց պատերազմների յիշատակը և տարբեր ժողովուրդների թշնամական ատելութեան զգացմունքը, որ ապացուցանում է այս տեսակ տօնախմբութիւններով և շատ ուրիշ գործնական օրինակներով։

Տիր-Ֆեդերալը սկիզբն է առնում 1824 թւին առաջին անգամ Աարաու քաղաքում. արդէն երրորդ անգամն է, որ Ժընէվը տեսնում է այս տօնը 28, 51 և 87 թւերին։ Առաջին անգամ Աարաում կայացած տօնին պրիզների ընդհանուր արժէքի գումարը եղել է միայն 10,000 Ֆր., 28 թւին Ժընէվում 14,000, 51-ին 192,500, իսկ այս տարի 700,000 Ֆրանկի է հասնում և պրիզների թիւը 8,000։ Զգալի զանազանութիւն։ Ոչ մի կանտօն մինչև այժմ այդ գումարի չէ հասցրել. սրանից 2 տարի առաջ Բէռնը ունեցել է 340,000 Ֆր., իսկ 4 տարի առաջ Թէսսէն ստանում է 418,000 Ֆր. արժէքի ընծայ։ Ֆեդերական Տիրը լինում է երկու տարին մի անգամ որ և է կանտօնի քաղաքում։ Հերթական կարգը պահպանելով, նշանակում է թէ իւրաքանչիւր կանտօն 44 տարվայ ընթացքում (22 կանտօն) մի անգամ է արժանանում տեսնել այս ժողովրդական տօնախմբութիւնը։ Կան կանտօններ, որ 2—3 անգամ տեսել են այս տօնը և մինչև հիմա դեռ Տիւրգօվի, Վալէ, Ուրի և Ապպենցել կանտօնները չեն ունեցել Տիր-Ֆեդերալ։ Ժընէվը, որ ամենափոքր կանտօնն է, իր աշխարհագրական դիրքով տնտեսական աւելի անաջող պայմանների մէջ լինելով, քան թէ միւս կանտօնները, Տիր Ֆեդերալի կենտրոնական վարչութիւնը զիջումն է անում այս տարին էլ Ժընէվին։

Հրացանաձգութիւնը սկսվեց յուլիսի 24-ին։ Ստանդը, որտեղից արձակում են հրացանները և նշաններ կրող երկար տախտակամած պատը հեռու են միմեանցից 300 մետր. նշանների թիւը 150։ Այդ տախտակամած պատը իր նշաններով բաժանված է մի քանի կարգերի, որոնցից իւրաքանչիւրը կրում է իր առանձին անունը. «Հայրենիք», «Ռօն» (գետի անունով), «Զինուորական», «Ազատ», և «Ժընէվ»։ Առաջին երեքը համարվում են լաւ նշաններ կրող բաժանումներ. իւրաքանչիւր բաժանումը ունի որոշ քանակութեամբ և աստիճանաբար բարձրացող արժողութեամբ պրիզներ։ Առաջին կարգի բարձր պրիզի արժէքը հասնում է մինչև 1,700 Ֆր.։ Պրիզները լինում են ընդհանրապէս ոսկեղէն և արծաթեղէն բազմատեսակ իրեր, որոնք անխտիր ստացվում են հարիւրաւոր ընկերութիւններից և հիմնարկութիւններից, մասնաւոր անհատներից, կանտօններից, զանազան կառավարութիւններից և այլն։ Աչքի ընկնող ընծաներն են,—Ֆեդերական խորհրդի տուածը 10,000 Ֆր. արժէքով, Ժընէվի հանրապետութիւնը—5,000, Ժընէվ քաղաքը—5,000, Ժընէվի կանայքը—5,000, Ժընէվի Ֆրանսիական գաղթականութիւնը—3,500, Մեքսիկայի, Պանամայի, Փարիզի, Պետերբուրգի, Շվէյցարիայի գաղթականութիւնները—2,500, 2,315, 2,900, 2,150 Ֆր., սկզբնական դպրոցների աշակերտներ—2,125 Ֆր. և այլն և այլն։

Հազարաւոր հրացանաձիգների մէջ աչքի են ընկնում նաև մի քանի կանայք։ Խօսում են իբրև լաւ և շատ հմուտ, արդէն յայտնի արձակող մի կնոջ վրա, գովում են նոյնպէս մի Ժընէվցի մըսավաճառին։ Տիկին Բասսօ, որ տեղիս իտալական հիւպատոսի կինն է, գրաւել էր դէպի ինքը ընդհանուրի ուշադրութիւնը իր հրացան ձգելու աջողակութեամբ։

Թէև նամակս պիտի երկարի, բայց և այնպէս չեմ կարող անցնել առանց ուշադրութեան այս հանդիսաւոր տօնախմբութեան նկարագրական մասը, որ աւելի պէտք է հետաքրքրէ ընթերցողին։

Տօնախմբութեան ընթացքում և թէ առաջ մօտակայ և հեռաւոր երկիրներից գալիս էին շարունակ բազմաթիւ հրացանաձիգ ընկերութիւններ և պատգամաւորութիւններ իրանց դրօշակներով և առանձին երաժշտութեան ուղեկցութեամբ։ Սովորաբար ամէն անգամ Ժընէվի ներկայացուցիչ անձինքներից մի քանիսը դիմաւորում էին ընդունելու այդ ընկերութիւններին և ընդունարան-պավիլիօնում երկու կողմից էլ արտասանվում էին ողջոյնի ճառեր։ Կանտօններից կանտօնական ներկայացուցիչ պատգամաւորութեան ուղեկցում էին միշտ ընկերութիւններ, ժողովրդից անհատներ, յատուկ կանտօնական և ֆեդերական դրօշակներով։ Հետաքրքիր էր տեսնել մանաւանդ Ունտէրվալդ, Ուրի, Շվից և Լիւցերն փոքրիկ կանտօնների լեռնական խմբերին իրանց դրօշակներով, միջին դարերի Շվէյցարիայի պատմական զգեստներով, մէկը «Ունտէրվալդի կով» (Vache d'Unterwald) ներկայացրած, միւսը «Ուրիի Եզը» (Taureau d'Uri), գլուխը զարդարած եզան գլխի կաշիով և եղջիւրներով հնչեցնում էր իր փողը ողբալի ձայնով, կարծես Ուրիի Ալպերում լինէր։

(Կը շարունակվի)

բակ տեղերի փչութիւնը արգելում է այն բազմաթիւ խնդրատուներին, որոնք ցանկանում են իրանց որդոցը այդ ուսումնարանները տալ։ Ինչ պէտք է անեն այդպիսիները, քանի որ մասնաւոր դպրոցները իրանց թանկութեան պատճառով շատերի համար մատչելի չեն։ Այս տարի Թիֆլիսում արդէն բացվել են և շարունակվում են բացվել շատ մասնաւոր դպրոցներ, սակայն, ինչպէս երևում է, ուսման վարձը այդ դպրոցներում կը միայ առաջվայ նման շատ թանգ, մանաւանդ որ այդ դպրոցների պահողները համոզված են, որ այս տարի մեծ թւով աշակերտներ կունենան, քանի որ գիմնազիաներ մտնելը շատ դժուարացել է։

—

Մի քանի ժամանակ առաջ Էջմիածնում տպվեցաւ դասագրքերի մի ցուցակ, որը արդէն ուղարկվել է գաւառական տեղերի դպրոցներին, որպէս զի դպրոցներում գործ դրվեն միմիայն այն դասագրքերը, որոնք նշանակված են այդ ցուցակի մէջ։ Ցուցակը կազմված է Էջմիածնի ճեմարանի մի քանի ուսուցիչների գեկավարութեամբ։ Դրա մէջ մտցրված են մեր դպրոցներում գործածվող դասագրքերի մեծ մասը. բայց մտցրված են մի քանի միանգամայն նոր գրքեր էլ, բաց թողնելով մի քանի հները։ Թէ որքան աջող է դասագրքերի այդ ընտրութիւնը, մենք այդ ցոյց կը տանք մի ուրիշ անգամ, եթէ մեզ կը յաջողվի մանրամասն քննութեան ենթարկել Էջմիածնում տպագրված այդ դասագրքերի ցուցակը։

—

Երևանից մեզ գրում են, որ վերջին օրերումս այնտեղ արտասովոր շոգեր են անում։

—

Մեզ հաղորդում են, որ Էջմիածնի սինոդի կարգադրութեամբ, այն մի քանի նորընծայ քահանաները, որոնց մի երկու շաբաթ սրանից առաջ ձեռնադրեց Թեմական առաջնորդը, առայժմ չը պէտք է սկսեն վարել իրանց քահանայական պաշտօնը։

ԱՐՏԱՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

ԵՒՐՕՊԱԿԱՆ ՊԵՏՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ ԵՒ ԲՕԼԳԱՐԻԱՆ

—

Անկարող լինելով, ինչպէս միշտ, մի անկախ դիրք բռնելու բօլգարական հարցում, և երկիւղ կրելով Բալկանի քաղաքական դրութեան ընթացքից, Թիւրքիան, ինչպէս արդէն առիթ ենք ունեցել հաղորդելու, սրանից մի քանի ժամանակ առաջ դիմեց եւրօպական պետութիւններին՝ մի շրջաբերականով, որի մէջ խնդրում էր նոցա յայտնել իրանց կարծիքը Կօբուրգի պրինցի Բօլգարիա գալու և առհասարակ բօլգարական գործերի մասին։ Ինչպէս հեռագրում են Պօլսից, այդ շրջաբերականի պատասխանը արդէն ստացված է եւրօպական պետութիւններից։ Ինչպէս և պէտք էր սպասել, պետութիւնների կարծիքը բօլգարական այժմեան գործերի վերաբերութեամբ միատեսակ չէ. պետութիւնները երկուսի են բաժանված. մի կողմում Աւստրիան, Իտալիան և Անգլիան են, իսկ միւս կողմում Գերմանիան, Ռուսաստանը և Ֆրանսիան։ Առաջին երեք պետութիւնները, ճշմարիտ է, դժգոհութիւն են յայտնում Կօբուրգի պրինցի վարմունքի դէմ, որ նա այնպէս խստութեամբ անուշադրութեան տուեց Բեռլինի կօնգրէսի վճիռները, բայց մի և նոյն ժամանակ ոչ մի որոշ միջոց չեն ցոյց տալիս՝ բօլգարական կրիզիսը վերջացնելու համար։ Բացի դրանից նոյն երեք պետութիւնները յայտնում են և այն կարծիքը, որ Բօլգարիայի խառնակութիւնները վերջացնելու համար գործադրելի միջոցները պէտք է բոլոր պետութիւնների հաւանութիւնը ստանան, հակառակ դէպքում խաղաղութիւնը կարող է վրդովվել և այն ժամանակ, այդ պետութիւնների կարծիքով, պատասխանատուութիւնը կընկնի Թիւրքիայի վրա։ Իտալիան, որ համաձայն է վերոյիշեալ մտքերի հետ, յայտնեց մի և նոյն ժամանակ, որ ինքը կը ցանկանար այնպիսի ընթացք տալ գործերին, որով բօլգարական ազգի ցանկութիւնները կարողանային իրագործվել։ Իսկ անգլիացոց դեսպանը այդ մի և նոյն մտքերը աւելի կտրական կերպով պաշտպանեց Բ. Դրան առաջ։

Իսկ ինչ վերաբերում է Ռուսաստանի և Ֆրանսիայի, նոյնպէս և Գերմանիայի կարծիքներին, պէտք է ասել՝ որ նոքա բոլորովին հակառակ կերպարանք ունեն։ Մենք արդէն շատ անգամ առիթ ենք ունեցել խօսելու Ռուսաստանի յայտնած մտքերի մասին, որոնց հետ համաձայն է և Ֆրանսիան։ Ֆրանսիան յայտնում է, որ ինքը դէմ է Կօբուրգի պրինցի իշխան լինելուն, որով խախտվում է Բեռլինի կօնգրէսի վճիռը։ Ֆրանսիան զորա հետ միասին խորհուրդ է տալիս Թիւրքիային գործել Ռուսաստանի հետ համերաշխ կերպով։ Ռուսաստանի առաջարկութիւնները վաղուց յայտնի են։ Գերմանիան թեքվում է այդ երկու պետութիւնների կողմը,—բայց մի փոքր տատանվող կերպով։

Յիշեալ պատասխանների ստանալուց յետոյ Բ. Դուռը կազմեց մի յատուկ յանձնաժողով՝ բօլգարական գործերի քննութեան համար։ Այդ յանձնաժողովը արդէն մի քանի նիստեր ունեցաւ մեծ-վէզիրի նախագահութեամբ։ Յանձնաժողովը ի միջի այլոց վճռեց հետևեալը. առաջին՝—դիմել Պետերբուրգի կառավարութեանը և հարցնել թէ յատկապէս ինչ դեր պէտք է կատարէ այն անձնաւորութիւնը (այժմ խօսում են գլխաւորապէս գեներալ Էրնրոտի մասին), որին Ռուսաստանը խորհուրդ է տալիս Բօլգարիա ուղարկել՝ իբրև ժամանակաւոր փոխարքայ, և երկրորդ՝ հեռագրել Սօֆիա, որ Բ. Դուռը հաւանութիւն չէ տալիս միւս պետութիւնների հետ միասին Կօբուրգի պրինցի Բօլգարիա գալուն։ Մի և նոյն ժամանակ յանձնաժողովը վճռեց յայտնել Կօբուրգի պրինցին, որ Սուլթանը չէ կարող նրան ընդունել Պօլսում, քանի որ պետութիւնները հաւանութիւն չեն տալիս նրա իշխանական գահը բարձրանալուն։

Այդ բոլոր որոշումները արդէն յայտնի են Բօլգարիայում. Սօֆիայից արդէն կոմիսակի կերպով յայտնել են Կ. Պօլսի կառավարչական շրջաններին, որ Թիւրքաց կոմիսարը, լինի նա Արթին-էֆէնդին, թէ մի ուրիշ մարդ, ուրիշ կերպ չէ կարող ոտք դնել Բօլգարիայի սահմաններում, բայց եթէ զէնքի ոյժով։ Կը նշանակէ թէ Բօլգարիան վճռել է ընդդիմանալ։ Այդ տեսակէտից նայելով, կարելի է ասել, որ գուցէ խաղաղութիւնը այնքան էլ շուտով չի վրդովվի, եթէ Գերմանիան յաջողութեամբ կատարի միջնորդի դերը, որը նա յանձն է առել։

Այդ միջնորդութեան նշանակութիւնը այժմ շատ մեծ կարող է լինել, որովհետև, ինչպէս երևում է մի քանի տեղեկութիւններից, Պօլսում և Պետերբուրգում արդէն մի տեսակ համաձայնութիւն է կայացել՝ առաջարկել Կօբուրգի պրինցին հեռանալ Բօլգարիայից։ Թիւրքաց կառավարութիւնը մինչև անգամ հարց է բարձրացրել զօրք ուղարկելու Բօլգարիա, եթէ ընդդիմութիւն կը նկատվի։ Եւրօպական լրագիրները այդ առիթով նկատում են, որ Թիւրքաց զօրքերի Բօլգարիային մտնելը, կարող է ոտի կանգնեցնել ամբողջ Մակեդօնիան, որտեղ բօլգարները վաղուց արդէն մեծ պրօպագանդա են անում։

ՏԵՂԵԿՈՒԹԻՒՆՆԵՐ ԹԻՒՐՔԱՑ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻՑ

—

Ինչպէս յայտնի է, Պօլսի հայոց ազգային կենտրօնական վարչութեան մէջ կազմված Ուսումնական խորհուրդը որոշել է այն դասագրքերը, որոնք իր կարծիքով յարմար են դպրոցներում գործածելու համար։ Այժմ Ուսումնական խորհուրդը դիմելով թէ Պօլսի թաղական խորհուրդներին, և թէ Թիւրքաց Հայաստանի թեմական առաջնորդներին, հրաւիրում է նրանց հարկաւոր կարգադրութիւնները անել, որպէս զի դպրոցների մէջ գործածվեն միմիայն այն դասագրքերը, որոնք մտցրված են Ուսումնական խորհրդի ցուցակի մէջ, և որոնք ուրեմն հաւանութիւն են գտել այդ խորհրդի կողմից։ Բացի դրանից, նոյն Ուսումնական խորհուրդը, ինչպէս առիթ ենք ունեցել ուրիշ անգամ հաղորդելու, որոշել է որ առանց Ուսումնական խորհրդից վկայական ստանալու ոչ ոք իրաւունք չունի ազգային վարժարաններում ուսուցչի պաշտօն վարելու։ Այդ կարգադրութեան գործադրութիւնը արդէն տարածված է Պօլսի հայոց դպրոցների վրա։ Նոյն կարգադրութիւնը Ուսումնական խորհուրդը արել է և գաւառական դպրոցների վերաբերութեամբ, որտեղ ուսուցչական պաշտօն վարել ցանկացողները պէտք է վկայական ստանան գաւառական վարչութեան Ուսումնական խորհրդից, և այդ վկայականը հաստատված պէտք է լինի առաջնորդական ստորագրութեամբ և կնքով։

ԱՐՏԱՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

—

—Ինչպէս յայտնի է, Օրմանեան եպիսկոպոսի հեռանալովը Կարինի թեմը մնում է առանց առաջնորդի։ Այդ պաշտօնի համար, ինչպէս լսել են Պօլսի հայոց լրագիրները, ի նկատի ունեն Խորէն-Նարպէյին և Հմայակ եպիսկոպոսին։

—Իռլանդական հարցը նորից սկսեց զբաղեցնել Լօնդօնի քաղաքական շրջաններին, հասարակական կարծիքը և մամուլը։ Գլադստօն նորից ամենանաչերմ պաշտպան է հանդիսանում այդ ժողովրդի իրաւունքների։ Գլադստօն խստութեամբ բողոքում է կառավարութեան ձեռք առած նոր միջոցների դէմ։ Նորերումս կայացաւ ազատամիտների մի ժողով, որը որոշեց հրաւէր կարդալ իռլանդական ազգային միութեանը՝ աւելի եռանդով պաշտպանելու Իռլանդիայի շահերը։ Գլադստօնականների այդ բացարձակ ցոյցը մեծ տպաւորութիւն գործեց Լօնդօնի բոլոր շրջաններում։

—«Journal des Débats» լրագրին հեռագրում են, որ աւստրիական կառավարութիւնը կարգադրեց շատացնել Բօսնիայի և Հերցեգօվինիայի սահմանների մօտ գտնվող զօրքերի թիւը։

—Գերմանական լրագիրներին հեռագրում են Պօլսից, որ Սուլթանը մինչև այն միտքն է յայտնում, թէ խաղաղ ճանապարհներով պէտք է աշխատել վերջ տալ բօլգարական գործերին։ Սուլթանը ընդհանրապէս ընդդէմ է խիստ և խաղաղութիւնը վրդովող միջոցներ ձեռք առնելուն։

—Անգլիական համայնքների ժողովում իռլանդական ազգային միութեան առիթով տեղի ունեցած վիճաբանութիւնը շատ աղմկալից էր. Գլադստօն մի երկար և ազդու ճառ խօսեց մեղադրելով կառավարութիւնը վերին աստիճանի անարդար լինելու մէջ, և այն միտքը յայտնեց, որ կառավարութեան ուղղութիւնը չէ համապատասխանում անգլիական ժողովրդի իսկական ցանկութիւններին։ Գլադստօնի ճառից յետոյ խօսեց իռլանդական գործերի մինիստրը, և մեղադրեց Գլադստօնին այն բանի մէջ, որ նա իր հովանաւորութեան տակ է առնում ազգային միութիւնը. իր ճառի վերջում մինիստրը յոյս յայտնեց, որ ժողովը կընդունի կառավարութեան ձեռք առած միջոցները՝ որոնցով կարելի կը լինի վերջ տալ ազգային միութեան գործունէութեանը, որը, մինիստրի կարծիքով, անպայման վնասակար է։ Սակայն այդ պաշտօնական պաշտպանութիւնը մի առանձին տպաւորութիւն ժողովի վրա չը գործեց, որը Գլադստօնի յայտնած մտքերը վարձատրեց բուռն ծափահարութիւններով։

ԽԱՌՆ ԼՈՒՐԵՐ

Միւնխենում այս օրերս կայացաւ վօլապիւկի կողմնակիցների միջազգային ժողովը։ Համարեա բոլոր եւրօպական երկիրները ունեն այդտեղ իրանց ներկայացուցիչները։ Ժողովը երկու օր նիստ ունեցաւ։ Ցիկլն Վէյսս վօլապիւկով դիմեց նախագահ Շլէյերին և ողջունեց նրան՝ իբրև վօլապիւկի հիմնադրի։ Շլէյեր մի ճառ ասաց, և իր այդ ճառի մէջ այն միտքը յայտնեց, որ վօլապիւկի նպատակն է հեշտացնել ազգերի յարաբերութեան գործը, և հաստատել նոցա մէջ բարեկամական կապեր։ Այդպիսի լեզուի միջոցով, ինչպէս կարծում են նորա կողմնակիցները, կարելի է շատ քիչ աշխատանքով տարածել գիտութիւնը, ծաղկեցնել առևտուրը և վերացնել մարդոց միջից ատելութեան զգացմունքը։ Միւս անդամները խօսեցին այն միջոցների մասին, որոնցով կարելի է պրօպագանդա անել յօգուտ նոր լեզուի։ Վօլապիւկի կողմնակիցները իրանց վերջին նիստում վճռեցին խնդրել գերմանական և ապա միւս կառավարութիւններից, որ հեռագիրները գրվեն վօլապիւկով։ Դանիայի ներկայացուցիչը յայտնեց, որ իր կառավարութիւնը արդէն պարտաւորեցրել է հեռագրատան ծառայողներին սովորել վօլապիւկը։

* * *

Վիէննայի դատարաններից մէկում նորերումս քննվում էր մի ոմն կարլ Գխտների գործը։ Գխտնէր երբեմն փիլիսոփայութեան դօկտօր էր, և դատարանի վճռով զրկվել է իր կոչումից, իսկ այժմ մեղադրվում է շրջմոլիկ կեանք վարելու մէջ։ Ոստիկանութիւնը նրան ձերբակալել էր ուրիշ շրջմոլիկների հետ միասին Վիէննայի յետ ընկած անկիւններից մէկում։ Դատաստանի ժամանակ դատաւորը դիմեց Գխտներին հետևեալ հարցով.

—Վաղուց է, որ դուք անգործ էք։

—Երեք օր է, պ. դատաւոր, ասաց մեղադրվողը։ Սակայն ճիշդը խօսելով, ես անգործ չեմ, բայց որում ես մտածում եմ։ Cogito—ergo sum. Մտածելը, խորհելը նոյնպէս աշխատանք է։

—Այժմեան օրէնքի համեմատ, ասաց դատաւորը, դուք պէտք է մատնանիշ անէք մի որ և է որոշ̈ինաբերող աշխատանքի վրա, որով դուք պարապելիս պէտք է լինէք։

—Ո՛հ, ես շատ լաւ գիտեմ, ասաց մեղադրվողը, որ օրէնքը չէ ընդունում մտածողութիւնը իբրև աշխատանք։

—Բայց ինչով էք դուք պարապում, կրկնեց դատաւորը։

—Ես—փիլիսոփայ եմ, պատասխանեց հպարտութեամբ նախկին փիլիսոփայութեան դօկտօրը. ես գրում եմ Աստուծոյ մասին. ես գրում եմ տիեզերքի և անմահութեան մասին։ Մետաֆիզիկա և հոգեբանութիւն—ահա իմ մասնագիտութիւնը։

Չը նայած այդ մասնագիտութիւններին՝ խեղճ մետաֆիզիկը դատապարտվեցաւ երկու օրվայ բանտարկութեան։

„ՄՇԱԿԻ“ ՀԵՌԱԳԻՐՆԵՐ

ՀԻՒՍԻՍԱՅԻՆ ԳՈՐԾԱԿԱԼՈՒԹԻՒՆԻՑ

—

ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳ, 25 օգոստոսի։ «Правител. Вѣстникъ»-ի մէջ հրատարակված են աւգանական սահմանագլխի վերաբերեալ բանակցութիւնների պատմական տեսութիւնը ասիական դեպարտամենտի դիրեկտոր Զինովիևի և անգլիական լիազօր ներկայացուցիչ Րիջվէի կողմից յուլիսի 10-ին ստորագրած, արձանագրութիւնը և Հերիրուդի և Ամու-Դարիայի մէջ գտնվող սահմանագլխի նկարագրութիւնը։ Արձանագրութեան մէջ, ի միջի այլոց ասված է, որ Ռուսաստանը սկսում է տիրապետել մինչև որոշած սահմանները հոկտեմբերի 1-ից, և որ, այն դէպքում, երբ սահմանագլուխը որոշելու աշխատանքները կուշանան, երկու կառավարութիւնների համար էլ պարտաւորական կը լինի ընդունել նշանակված սահմանագիծը։—Ցամի և մէկերորդ զօրաբաժնի հրամանատար Ֆօն-Ֆիրկս նշանակված է վիրաւորվածների մանաժողովի անդամ։

ՍՕՖԻԱ, 25 օգոստոսի։ Բօլգարական արտաքին գործերի մինիստր Ստրանսկի ասաց «Հավասի» գործակալութեան թղթակցին, որ Բ. Դուռը, հաղորդելով պետութիւններին ռուսաց գեներալի Բօլգարիայում ունենալիք միսիայի մասին, իրան համերաշխ չէ համարում այդ առաջարկութեան հետ, այլ միայն պատրաստականութիւն է յայտնում իրագործելու այն առաջարկութիւնը, որը կընդունեն բոլոր պետութիւնները, այն ինչ Աւստրիան հակառակ է յիշեալ միսիային, և այն միտքն է յայտնում, որ այդ միսիան աւելի է հակառակում Բեռլինի դաշնագրին, քան թէ Կօբուրգի պրինցի ընտրութիւնը։ Բացի դրանից Բօլգարիայի ընդհանուր կարծիքը պահանջում է, որ բօլգարական կառավարութիւնը ընդդիմանար ռուսաց կոմիսարի գալուն։ Բօլգարական կառավարութիւնը ընտրողներին կը թողնի կատարեալ ազատութեամբ իրանց կարծիքը յայտնելու, և եթէ ժողովուրդը հաւանութիւն կը տայ նրա գործողութեանը, այն ժամանակ յոյս կարելի է ունենալ որ և Եւրօպան վերջապէս կընդունի Բօլգարիայի այժմեան դրութիւնը։

ՎԻԷՆՆԱ, 25 օգոստոսի։ Այստեղ հասաւ Մեծ իշխան Ալէկսէյ Ալէքսանդրօվիչ։

ԼՕՆԴՕՆ, 25 օգոստոսի։ «Րէյտերի գործակալութիւն»։ Կաբուլի օգոստոսի 24-ի հեռագիրը հաղորդում է իբրև լուր, որ Էյուբ-խանը եկել է կուշակ այն պատճառով, որ այնտեղ տեսնվի իր աներոջ Սերդար Մեչեդի հետ և նրա ժողովրդի օգնութեամբ յարձակվի Աւգանիստանի վրա։

ԷԿՍԷՏԵՐ (Անգլիա), 25 օգոստոսի։ Երէկ երեկոյեան ներկայացման ժամանակ այրվեց այստեղի թատրօնը։ Հանդիսականներից շատերը վաղօրօք չը կարողացան դուրս գալ թատրօնից և հրդեհին զոհ գնացին։ Աւերակների տակից արդէն հանված են 130 դիակներ։ Իրարանցումի մէջ շատերը ստացան ծանր վէրքեր։

—

Ս. ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳԻ ԲՈՐՍԱ

Օգոստոսի 25-ին

Ռուսաց 1 բուբլ Լօնդօնի վրա արժէ	$21^{1}/_{2}$		պէնս.
— — Համբուրգի վրա —	$181^{7}/_{8}$		պֆ.
— — Փարիզի վրա —	$226^{1}/_{4}$		սան.
Ոսկի — արժէ — —	9 ›	22	կ.
Մաքսային կուպօններ — . .	178 ›	50	›
Արծաթ — — — . . .	1 ›	31	›
Բօրսային զիսկօնտներ — . .	$4^{1}/_{2}$ ›	$6^{1}/_{2}\%$	›
Պետակ. բանկ. 5% տոմս 1-ին շրջանի	99 ›	87	›
— — — — 2-րդ —	99 ›	12	›
— — — — 3-րդ —	99 ›	—	›
— — — — 4-րդ —	99 ›	—	›
— — — — 5-րդ —	99 ›	—	›
— — — — 6-րդ —	— ›	—	›
Արևելեան 5% փոխառութ. 1-ին շրջ.	99 ›	—	›
— — 2-րդ —	99 ›	12	›
— — 3-րդ —	99 ›	50	›
Ներքին 5% առաջին փոխառութ.	275 ›	25	›
— երկրորդ —	255 ›	25	›

5½% ռենտա	102 ›	25 ›
Ոսկեայ ռենտա	166 ›	25 ›
Եօթերորդ կօնսօլիդած փոխառութիւն	193 ›	25 ›
Նոր երկաթուղային ռենտա . .	191 ›	25 ›
5% գրաւական թղթեր կալուած. փոխ. կրեդ. ընկ.	166 ›	— ›
Գրաւ. թղ. Ազնւ. բանկի . . .	98 ›	50 ›
5½% գրաւական թղթեր Խերսոնի կալուած. բանկի.	99 ›	25 ›
6% գրաւակ. թղ. Խարկօվի կալ. բան.	103 ›	— ›
— — Պոլտավայի — —	103 ›	— ›
— —Պետ.Տուլսկ.— —	102 ›	75 ›
— — Կիեվի — —	102 ›	50 ›
— — Մոսկվայի — —	103 ›	— ›
— — Բեսարաբ. Տաւր.—	102 ›	50 ›
— — Նիժ. Սամար. —	102 ›	50 ›
— — Վիլնայի —	102 ›	25 ›
— — Թիֆլիսի—27 և 43 ա.	— ›	— ›
— —Քութայիսի-18 և 43 ա.	— ›	— ›
Վոլժսկօ-Կամսկի բանկի ակցիաները	758 ›	50 ›
Ռուսաց երկաթուղիների գլխաւ. ընկ.	271 ›	— ›
Րիբինսկ-Վոլօգօյի ընկ.	85 ›	25 ›
Ս. Պետերբուրգի քաղաքային օբլիգացիաներ.	96 ›	12 ›
Մոսկվայի քաղաք. օբլիգացիաներ .	96 ›	50 ›
Օդէսայի — — .	96 ›	25 ›
Թիֆլիսի քաղաք. կրեդ. ընկ. օբլ. .	83 ›	75 ›
Նոր փոխառութիւն.	— ›	— ›

Ս. Պետերբուրգի բօրսայի տրամադրութիւնը ամուր է։

Խմբագիր-Հրատարակող ԳՐԻԳՈՐ ԱՐԾՐՈՒՆԻ

Յ Ա Յ Տ Ա Ր Ա Ր Ո Ի Թ Ի Ի Ն Ն Ե Ր

ՊՐՕՎԻԶՕՐ **Ա. ՇՏԷԽԷՐԻ** ՄԻՋՈՑՆԵՐԸ
ԱՏԱՄՆԵՐԻ ՑԱՒԻ ԵՒ ՓՉԱՆԱԼՈՒ ԴԷՄ

ՊՕԴՕԼԵԱՆ ԱՏԱՄՆԱԴՂ ԿԱԹԻԼՆԵՐ 80 ԿՕՊ.
ԱՌՈՂՋԱՊԱՀԱԿԱՆ ԿՕԿԱՅԻՆԵԱՆ ԱՏԱՄՆԱՅԻՆ ԷԼԻԿՍԻՐ 80 ԿՕՊ.
ԱՌՈՂՋԱՊԱՀԱԿԱՆ ԱՏԱՄՆԱՅԻՆ ՓՈՇԻ 30 ԿՕՊ.

ԳԼԽԱՒՈՐ ՊԱՀԵՍՏ. ԹԻՖԼԻՍՈՒՄ՝ կովկասեան դեղավաճառատան, և պ. պ. Շահպարոնեանցի, Մակկէրի, Սէնչիկօվսկու և Ագմուրօվի դեղատներում. ԲԱԳՈՒԻ մէջ՝ Բէկկէրի մօտ, ՔՈՒԹԱՅԻՍՈՒՄ՝ Կօկօչեվի մօտ, ՍՏԱՎՐՕՊՕԼՈՒՄ Բրօխնօցկու մօտ և ԵԿԱՏԵՐԻՆՕԴԱՐՈՒՄ։ (Հ.)

Նոր հրատարակութիւն
Լ Է Օ
ՎԷ՞Պ ԹԷ ՊԱՏՄՈՒԹԻՒՆ
(Ղարաբաղի անցեալը Ապրէս Բէկնազարեանցի գրչի տակ)։
Գինն է 40 կօպէկ։

Վաճառվում է Դաղեան եղբայրների գրախանութում, ՇՈՒՇԻ ՔԱՂԱՔՈՒՄ։ Հասցէն՝ Шуши, книгопродавцы Дадіанъ. 5—5 (Հ.)

ВЫСОЧАЙШЕ Утвержденное Кавказское Товарищество торговли аптекарскими товарами въ Тифлисѣ (Графская ул., домъ бывш. Шабурова).
ԲԱՐՁՐԱԳՈՅՆ ՀԱՍՏԱՏՎԱԾ ԿՈՎԿԱՍԵԱՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆ ԴԵՂԱՏԱՆ ԱՊՐԱՆՔՆԵՐԻ ՎԱՃԱՌՄԱՆ ԹԻՖԼԻՍՈՒՄ ԵՒ ԲԱԳՈՒԻ ՄԷՋ։

ՀԱՆՔԱՅԻՆ ՋՐԵՐ, կովկասեան և արտասահմանեան, այս գարնանը շիշերի մէջ նոր ածված։
ՑԵՑԻՑ ԵՒ ՄԻՋԱՏՆԵՐԻՑ ՊԱՀՊԱՆՈՂ ՄԻՋՈՑՆԵՐ, Նաւթալին, քամֆորա, ցեց ոչնչացնող հեղուկ, Պարսկական և Դալմաթիայի փոշի, և Բուրէլի անթեմ կոչված բույսը։
ՕԴԸ ՄԱՔՐԵԼՈՒ ՄԻՋՈՑՆԵՐ պրօֆէսօր ԿԻՏՏԱՐԱՅԻ, կարբօլացրած փօշի երկաթի արճասպով, որպէս ամենալաւ միջոց անմաքրութեան տեղերը խառնելու համար, կարբօլեան թթւուտ, մաքրված և չը մաքրված տեսակից, խլօրային կիր, ծծումբ, երկաթի արճասպ և Մարգանեցի կրկնաթթւուտ։ 64—100 (Հ.)

Hotel Nemecki Edmunda Dziechcinskiego, Warszava, Ulica Dluga, № 31.
(Нѣмецкая гостинница Эдмунда Дзехцинскаго, въ Варшавѣ, Долгая улица, № 31).

Պ. Էդմունդ Դզեխցինսկու «ԳԵՐՄԱՆԱԿԱՆ ՀԻՒՐԱՆՈՑԸ» Վարշավայում, գտնվում է քաղաքի կենտրօնում, գլխաւոր կառավարչական ատեանների, թատրօնների և առևտրական կենտրօնական տեղերի մօտ։

90 սենեակներ, 30 կօպէկից մինչև 3 րուբլի օրական գնով։ Բէստօրան և քաղցրեղէնների խանութ։ ճաշը 30 կօպէկից մինչև 1 րուբլի։ Կառքեր և դիլիժաններ դէպի բոլոր երկաթուղիները։ Կառքերի վարձը շատ էժան։

Գրադարան և օտար լրագիրներ՝ ձրիապէս հիւրերի համար։ «ԳԵՐՄԱՆԱԿԱՆ ՀԻՒՐԱՆՈՑԸ», որ յաճախված է բազմաթիւ հիւրերով Թիֆլիսից և նրա շրջականերից, ստանում է այդ հիւրերի համար հայոց «ՄՇԱԿ» լրագիրը։ (Հ)

BATEAUX A VAPEUR FRANCAIS N. PAQUET ET COM.
ՖՐԱՆՍԻԱԿԱՆ ՆԱՒԱԳՆԱՑՈՒԹԵԱՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆ
Ն. ՊԱԿԷ ԵՒ ԸՆԿ.

Կանոնաւոր և ուղղակի երթևեկութիւն ՄԱՐՍԵԼԻ և ԲԱԹՈՒՄԻ մէջ և փոխադարձ.

Չորեքշաբթի, սեպտեմբերի 2-ին, ԱՆԱՏՕԼԻԱ (ANATOLIE) շոգենաւը, նաւապետ ԲՕՇԷԼ (BOSCHEL) դուրս կը գնայ Բաթումից դէպի Տրապիզօն, Օրդու, Սամսօն, Կ. Պոլիս և Մարսէյլ։ Տեղեկութիւնների մասին պէտք է դիմել ընկերութեան գործակալներին. Բաթումում պ. Գարանիօնին և Թիֆլիսում պ. Րէնօին, նախկին Արծրունի գալլերէում, № 103. 4—4

EXPORTATION-IMPORTATION

CONSTANTIN P. CHÉHIANTZ

MILAN (ITALIE)

Կոնստանտին Պ. ՇԽԵԱՆՑԻ առևտրական գրասենեակը լինելով ՄԻԼԱՆ, և ունենալով ուղղակի յարաբերութիւններ Իտալիայի, Շվէյցարիայի և Ֆրանսիայի ֆաբրիկաների հետ, կընդունի յանձնարարութեամբ ապրանքներ ծախելու համար հետևեալները՝ մետաքս, բօժօժ, մետաքսի և բօժօժի ճապրղեք, բուրդ, բամբակ, ցորենեղէն, նաւթ և ընդհանրապէս կովկասեան միւս ամեն տեսակ ապրանքները, որոնք ծախվում են Եւրօպայում։ Յանձնարարութեամբ կընդունի դարձեալ առնել Եւրօպայի ամեն տեսակ ապրանքներ Կովկասի համար։ Ամբողջ ապրանքները ստանալուց ժամ և ձեռնտու պայմաններով փող կը տայ ի հաշիւ. մանրամասն տեղեկութեանց համար գրել այս հասցէով. Monsieur Constantin P. Chéhiantz, № 18, Via Lauro, Milan, (Italie) МИЛАНЪ (Италія).

ԱՌԵՒՏՐԱԿԱՆ ԿՈՒՐՍԵՐ
Ե Ր Կ Ո Ւ Ս Ե Ռ Ի Ա Ն Ձ Ա Ն Ց Հ Ա Մ Ա Ր
ՎԵՑԵՐՈՐԴ ՏԱՐԻ

Առևտրական կուրսերի նպատակն է՝ մասնագիտական առևտրական կրթութիւն տալ երկու սեռի անձանց և պատրաստել գործնական ճանապարհով հմուտ հաշուապահներ։ Աւարտողները ստանում են ատեստատներ։

Աւանդելի առարկայք սոքա են՝ 1) Առևտրական Տնտեսութիւն, 2) Առևտրական Թուաբանութիւն, 3) Հաշուապահութիւն (պարզ, կրկնակի և բանկային), 4) Թուաբանութիւն համրիչի վրա, 5) Առևտրական Թղթակցութիւն, 6) Առևտրական և մուրհակի կանօնադրութիւն, և 7) գեղագրութիւն։

Ուսումը սկսվելու է սեպտեմբերի 15-ից։ Ընդունելութիւնները օգոստոսի 25-ից, ամենայն օր, երեկոյեան 5-ից մինչև 8 ժամը, կուրսեր հիմնողի բնակարանում, Սօլօլակում, Լաբօրատօրնայա փողոցի վրա, Յովհաննէս Ղորղանեանի տանը, № 11։ Ծրագիրը ու կանոնները կարելի է ստանալ ՁՐԻԱՊԷՍ եղբ. Ծովիանօֆների բանկային գրասենեակում և կուրսեր հիմնողի բնակարանում։ Օտարաքաղաքացիք դիմում են կուրսերի հիմնողին.—въ Тифлисъ, С. П. Мануэльянцу. 11—20

ԱՊԱԿԻԻ ԳՈՐԾԱՐԱՆ
Բարօն ֆօն ԿՈՒԶԵՆԲԱԽԻ պատրաստում է
ԼԱՄՊԻ ԱՊԱԿԻՆԵՐ

և լամպի ուրիշ պարագաներ, չափաւոր գներով։ Մանրամասնութիւնները կարելի է իմանալ Սիմենս և Գալսկէ գործակալութեան գրասենեակում, Թիֆլիսում։ 9—10 (Հ. Ե.)

Մ Ա Ս Ն Ա Ւ Ո Ր Ո Ւ Ս Ո Ւ Մ Ն Ա Ր Ա Ն

(Զօրս տարրական դասարանների և պատրաստական դասատան երեք բաժանմունքների դասընթացով)

ՁԱԳՈՒՄԷՆՆԻԻ ԵՒ ԽԻԴԴԷԿԷԼԻ
(Միքայէլեան փողոց, Րէալական ուսումնարանի հանդէպ)։

Ընդունելութեան քննութիւնները և վերաքննութիւնները կը սկսեն օգոստոսի 20-ից, ամեն օր, բացի տօն օրերից։

Ուսումն սկսվում է սեպտեմբերի 1-ին։ Հայերի համար աւանդվում են՝ Հայոց լեզու և կրօն։

Տեղեկութիւնների մասին կարելի է դիմել ուսումնարան, առաւօտեան 8 ժամից մինչև 1 ժամը կէսօրից յետոյ, և նոյնպէս Խիդդէկէլի գրավաճառանոցը (Գօլօվինսկի պրօսպէկտ, գիմնազիայի հանդէպ)։ 4—6

Въ редакціи газеты „МШАКЪ“ продаются слѣдующія брошюры:

1) „Экономическое Положеніе Турецкихъ Армянъ“, публич. лекція Д—ра Григорія Арцруни, переводъ съ армянскаго А. Аракелянца. Цѣна 25 коп.

2) Die Oekonomische Lage der Armenier in der Türkei, ein öffentl. Vortrag von Dr. Grigor Arzruni, übersetzt von A. Amirchanjanz. Preis 25 kop.

3) Die Hungersnoth in Türkisch-Armenien, ein Vortrag von Dr. Grigor Arzruni, übersetzt von Amirchanjanz. Preis 20 kop.

Иногородные, желающіе получить брошюры, благоволятъ присылать по 30 коп. почтовыми марками, за каждую брошюру.

Адресъ. Тифлисъ, Редакція „Мшакъ“, или Tiflis, Redaction „Mschak“. (Հ.)

Մի ուսուցիչ, որ աւարտել է Ներսիսեան դպրոցը, և վարել է ուսուցչական պաշտօն, կամենում է պաշտօն ունենալ հայոց դպրոցներում։ Կը դասախօսի հայոց լեզուից, Թուաբանութիւնից, պատմութիւնից և այլն։ Կարող է սովորեցնել և հայկական ձայնագրութիւն։ Ցանկացողները կարող են դիմել „Մշակի“ խմբագրատունը հասցէն իմանալու համար։ 3—4

ՄՕՂՆՈՒ ՍՈՒՐԲ ԳԱՅԻԱՆԵԱՆ ՀԱՅ ՕՐԻՈՐԴԱՑ եկեղեցական-ծխական երկդասեան ուսումնարանում սկսվում է աշակերտուհեաց ընդունելութիւնը օգոստոսի 25-ից և կը տևի մինչև 31-ը։ Կառավարիչ ուսումնարանի՝ Յարութիւն աւագ քահանայ Սուքիասեան։ 2—3

ՄԱՐԻԱՄԵԱՆ-ՅՈՎՆԱՆԵԱՆ երկդասեան ծխական օրիորդաց ուսումնարանում վերաքննութիւնները և նորեկ աշակերտուհիների ընդունելութիւնները սկսվում են ամսիս 25-ից։ Ուսումը կը սկսվի սեպտեմբերի 1-ին։ 2—2

ՄԻ ՈՒՍՈՒՑԻՉ, որ մի քանի տարիներ ուսուցչութեան պաշտօն է վարել, և ունի սկզբնական դպրոցի ուսուցչի վկայական, ՑԱՆԿԱՆՈՒՄ Է ՊԱՇՏՕՆ ՈՒՆԵՆԱԼ ՀԱՅՈՑ ԴՊՐՈՑՆԵՐՈՒՄ։ Կարելի է դասախօսել ռուսաց լեզու և Թուաբանութիւն։ Հասցէն կարելի է իմանալ „Մշակի“ խմբագրատանը։ 2—3

Դուրս եկաւ մամուլի տակից Խիդդէկէլի հրատարակութեամբ «НОВАЯ КНИЖКА» ՌՈՒՍԱՑ ԼԵԶՈՒԻ ԴԱՍԱԳԻՐՔ I և II տարի հայ դպրոցների համար. աշխատասիրութեամբ քաղաքային ուսուցիչների՝ Ս. Ամիրաղեանցի և Գ. քահ. Տէր-Գաբրիէլեանցի։

Վաճառվում է հրատարակչի մօտ ԳՕԼՕՎԻՆՍԿԻՑ ՊՐՕՍՊԵԿՏԻ ՎՐԱ, ՏՈՒՆ ՄԴԻՎԱՆԻ, ԵՒ ՄԻԽԱՅԷԼԵԱՆ ԳՐԱՎԱՃԱՌԱՆՈՑՈՒՄ №№ 31, 32 Միխայէլեան կամուրջի վրա։ 3—3

ԲԱԳՈՒԻ երեքդասեան մասնաւոր ուսումնարանի կառավարիչ Փիրբուդաղեան սրանով յայտնում է պատուելի հասարակութեանը, որ օգոստոսի 1-ից սկսվում է դասերի քաղուածքը, իսկ 15-ից աշակերտների ընդունելութիւնը։

Ուսումնարանը այժմ ժամանակաւորապէս գտնվում է նրա սեփական տան, օրիորդաց գիմնազիայի նոր շինութեան դիմաց, որը պիտի տեղափոխվի քաղաքի կենտրօնը։

Կառավարութեան թոյլտուութեամբ սեպտեմբերից բացվելու է նոյն ուսումնարանում կլասիկան դասընթացք այն աշակերտների համար, որոնք պատրաստվում են կլասիկական գիմնազիայի երկրորդ դասատուն մտնելու։ 5—5